

Teisingumas ir vidaus reikalai

Europos Parlamentas (EP) 2004–2010 metais patvirtino svarbius teisės aktus dėl migracijos politikos, Europos Sąjungos (ES) piliečių duomenų naudojimo ir apsaugos, kovos su pinigų plovimu, biometrinių pasų bei kitus teisės aktus, tiesiogiai veikiančius Lietuvos ir kitų ES šalių piliečių kasdienį gyvenimą.

Migracija

2009 m. EP patvirtino direktyvą, kuri **įpareigojo ES šalis taikyti sankcijas nelegalių migrantų darbdaviams**. Pagal šią direktyvą nelegalių imigrantų darbdaviai turės mokėti baudą, kuri priklausys nuo to, kiek nelegalių imigrantų jie buvo įdarbinę. EP pasiekė, kad asmenims, įdarbinantiems nelegalius imigrantus namuose, grėstų mažesnės nuobaudos negu įmonėms. Savo ruožtu darbdaviai turės sumokėti nelegaliai dirbusiems asmenims skirtumą iki tokio atlyginimo, koks legaliai mokamas už tą patį darbą. Jei darbo trukmės negalima įrodyti, bus laikoma, kad žmogus dirbo bent tris mėnesius. Europarlamentarai pasiekė, kad šios lėšos būtų išmokamos automatiškai, be darbuotojo prašymo.

Direktyva 2009/52/EB įsigaliojo 2009-01-13, taikoma nuo 2010-12-24 (teisėkūros procedūros kodas paieškai internete – COD/2007/0094)

2008 m. EP pritarė direktyvai dėl „**mėlynosios kortelės**“ sistemos sukūrimo. Ji suteiks galimybę ES nepriklausančių šalių piliečiams atvažiuoti dirbti į ES – išskyrus Jungtinę Ka-

ralystę, Airiją ir Daniją, kurioms ši direktyva netaikoma. Kortelė galios trejus metus (su galimybe pratęsti ją dar dvejiems), o jeigu darbo sutartis trumpesnė – tris mėnesius ilgiau negu sutarties laikotarpis. Išdirbęs trejus metus ES šalyje „mėlynosios kortelės“ turėtojas galės laisvai įsidarbinti kitose ES šalyse ir prašyti leidimo nuolat apsigyventi vienoje iš jų. „Mėlynoji kortelė“ galės būti suteikta ir ES šalyse jau gyvenantiems užsieniečiams, išskyrus prieglobsčio prašytojus ar sezoninius darbuotojus (pastariesiems galioja atskira direktyva). Kortelės turėtojo vyras ar žmona taip pat turės teisę ieškoti darbo ES bei naudotis socialinėmis garantijomis. EP savo nuomonėje pasiūlė sugriežtinti šios kortelės išdavimo sąlygas ir neskatinti „smegenų nutekėjimo“ iš besivystančių šalių.

ES Tarybos direktyva 2009/50/EB įsigaliojo 2009-06-19, taikoma nuo 2011-06-19 (Konsultavimosi procedūra CNS/2007/0228)

2008 m. EP patvirtino direktyvą, kuri visoje ES **nustatė bendrus nelegalių migrantų grąžinimo standartus**. Direktyva netaikoma prieglobsčio prašytojams, taip pat ES piliečiams.

Nelegalus migrantas galės būti sulaikomas tik tuomet, kai jis nusikalsta, kai tikėtina, jog jis slapstysis, arba kai jis trukdo grąžinimo procesui. Sulaikymo laikotarpis turės būti kuo trumpesnis – paprastai jis negalės viršyti 6 mėn. Direktyva įpareigoja apgyvendinti sulaikytus migrantus specialiaame centre deramomis sąlygomis, pagal galimybes atsižvelgiant į jų šeimos ryšius. Nelegaliam migrantui pirmiausia turi būti pasiūlyta išvykti iš šalies per laikotarpį nuo 7 iki 30 dienų, priklausomai nuo konkretaus atvejo. Jei užsienietis nepaisys šio reikalavimo, jis

bus priverstinai išsiųstas. Svarstant tokią galimybę bus privalu atsižvelgti į tarptautinėje teisėje įtvirtintą principą, neleidžiantį grąžinti migranto į šalį, kurioje gresia pavojus jo laisvei ar gyvybei. Direktyva numato penkerius metus galiojantį draudimą priverstinai išsiųstam nelegaliam migrantui įvažiuoti į ES.

Direktyva 2008/115/EB įsigaliojo 2009-01-13, taikoma nuo 2010-12-24 (COD/2005/0167)

Kova su terorizmu

2010 m. liepos 8 d. EP patvirtino susitarimą dėl SWIFT sistemoje laikomų bankinių duomenų perdavimo Jungtinėms Amerikos Valstijoms (JAV), siekiant sustabdyti terorizmą. Siekiant užkirsti kelią terorizmo finansavimui, JAV administracijai jos prašymu keletą metų buvo leidžiama prieiti prie SWIFT sistemoje saugomų bankinių mokėjimų duomenų. Vis dėlto 2010 m. vasario 11 d. EP atmetė naują susitarimą šiuo klausimu ir priminė savo reikalavimus – kad nebūtų perduodama daugiau duomenų negu būtina terorizmui užkardyti, kad jie būtų geriau apsaugoti ir po kurio laiko ištrinti, taip pat kad duomenų subjektas galėtų teisiškai apsiginti. Per intensyvias EP, Tarybos ir JAV atstovų derybas buvo pasiektas kompromisas dėl naujo susitarimo. **SWIFT sistemoje laikomi duomenys JAV institucijoms bus perduodami pagal atskiras užklausas.** Europolas kiekvieną kartą turės suteikti leidimą juos perduoti, o prašomi duomenys turės būti kiek įmanoma siauresni. Duomenys apie mokėjimus euro zonos viduje nebus perduodami. Susitarimas įsigaliojo 2010 m. rugpjūčio 1 d. penkeriems metams su galimybe jį pratęsti. Jei ES sukurtų savo terorizmo finansavimo prevencijos programą, panašią į tą, kuri šiuo metu vykdoma JAV, šis susitarimas turėtų būti persvarstytas.

EP teisėkūros rezoliucija dėl ES Tarybos sprendimo dėl ES ir JAV susitarimo (Pritarimo procedūra NLE/2010/0178)

Siekdamas sudaryti sąlygas laiku išaiškinti ir sustabdyti teroro veiksmų finansavimą, 2006 m. Europos Parlamentas pritarė siūlymui įpareigoti mokėjimo paslaugų teikėjus registruoti „išsamius mokėtojo duomenis“, juos patikrinti bei saugoti penkerius metus, kad prireikus būtų galima juos pateikti teisėsaugos institucijoms. „Išsamūs mokėtojo duomenys“ apima vardą, pavardę, adresą ir sąskaitos numerį. Adresą gali pakeisti gimimo data ir gimimo vieta, kliento identifikacinis numeris arba nacionalinis tapatybės numeris. Kai sąskaitos numerio nėra, jį galima pakeisti unikaliu identifikatoriumi, kuriuo remiantis galima atsekti sandorį iki mokėtojo. Duomenis būtų galima naudoti tik pinigų plovimo arba teroristų finansavimo prevencijos, tyrimo ir pinigų plovimo nustatymo tikslais.

Reglamentas (EB) Nr. 1781/2006 įsigaliojo 2006-12-28, o nuo 2007-12-15 valstybės taiko nuobaudas už reglamento pažeidimus (COD/2005/0138)

Kurį laiką priešinęs, 2005 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamentas pritarė siūlymui kaupti duomenis apie elektroninių ryšių seansus siekiant pažaboti terorizmą bei organizuotus nusikaltimus. Nutarta kaupti duomenis apie stacionaraus bei mobiliojo telefono ryšio, interneto bei elektroninio pašto ryšio laiką, vietą bei dalyvius, bet ne apie pokalbių turinį. Telekomunikacijų bendrovės turės išsaugoti ryšių duomenis nuo šešių mėnesių iki dvejų metų, tačiau išimties tvarka šis laikotarpis galės būti pratęstas. Duomenys bus atskleidžiami teisėsaugos įstaigoms tik siekiant pažaboti bei iširti terorizmą bei kitus organizuotus nusikaltimus, kuriuos įvardins pačios ES šalys. Deputatai nepritarė pataisai, kad ES šalys pačios apmokėtų telekomunikacijų bendrovių kaštus, susijusius su šios direktyvos įgyvendinimu. Jei nebūtų nuspręsta kitaip, bendrovės turės kaupti duomenis savo sąskaita.

Direktyva 2006/24/EB įsigaliojo 2006-05-03, taikoma nuo 2007-09-15 (su tam tikromis išimtimis – nuo 2009-03-15) (COD/2005/0182)

2005 m. EP pritarė pasiūlymui pakeisti esamą kovos su pinigų plovimu direktyvą taip, kad ji apimtų ir terorizmo finansavimą. Priimtas pakeitimas įpareigoja bankus ir kitas finansų įstaigas registruoti klientus, kurie jose atsidaro sąskaitas, taip pat tuos, kurie vykdo didelės apimties finansines operacijas. Uždraudžiamos anoniminės bei netikrais vardais registruotos sąskaitos. Taip pat privaloma registruoti atvejus, kai mokama bent 15 tūkst. eurų grynaisiais pinigais. Tuo tarpu lošimo namai privalo registruoti klientus, lošančius 2000 eurų ar didesne suma.

Direktyva 2005/60/EB įsigaliojo 2005-12-15, taikoma nuo 2007-12-15 (COD/2004/0137)

EP tyrimas dėl neteisėtų CŽV skrydžių Europos šalyse

2007 m. vasario 14 d. EP patvirtino savo laikinojo komiteto išvadas dėl numanomų neteisėtų JAV Centrinės žvalgybos valdybos (CŽV) skrydžių bei terorizmu įtariamų asmenų sulaikymo Europos šalyse. EP išvadose teigiama, jog CŽV pasinaudojo kelių Europos šalių pagalba neteisėtai sulaikydama terorizmu įtariamus asmenis bei juos gabendama lėktuvais. EP ataskaitoje pažymima, kad nuo 2001 iki 2005 m. CŽV įvykdė bent 1245 skrydžius Europos oro erdve. Didelė dalis jų buvo skirti vadinamiems „ypatingiesiems perdavimams“ – nesankcionuotam terorizmu įtariamų asmenų pervežimui. Ataskaitoje minimas 21 tokių pervežimų atvejis – apie juos europarlamentarai surinko svarių įrodymų. Daugelis šių asmenų buvo sulaikyti be teismo sankcijos, o juos tardant naudotos kankinimo priemonės, – tai EP komitetui patvirtino patys nuken-

tėjusieji arba jų advokatai. EP komitetas neatmeta galimybės, kad Europoje galėjo būti slaptų sulaikymo centrų. Įtariama, jog vienas jų galėjo būti Lenkijos šiaurės rytuose, netoli Szczytno-Szymany oro uosto. EP ataskaitoje sakoma, jog remiantis turimais duomenimis „negalima pripažinti ar paneigti“ tokių sulaikymo centrų egzistavimo Lenkijoje. Kita vertus, pasak ataskaitos, Lenkijos parlamento atliktas tyrimas nebuvo nešališkas, o Lenkijos pareigūnų liudijimai laikinajam EP komitetui buvo „prieštariniai“. Savo ruožtu europarlamentarai „negavo neginčijamų įrodymų“, kad slaptų sulaikymo centrų nebuvo Rumunijoje.

EP rezoliucija dėl CŽV vykdyto kalinių gabenimo ir neteisėto kalinimo Europos šalyse (Iniciatyvos procedūra INI/2006/2200)

Skirtingas pilietybes turinčių sutuoktinių teisės skyrybų atveju

2010 m. birželio mėn. EP leido daliai ES šalių priimti taisykles, kurios geriau užtikrintų skirtingas pilietybes turinčių ar užsienyje gyvenančių sutuoktinių teisės skyrybų atveju. 2006 m. siūlymas numatyti tokias taisykles visoje ES buvo įstrigęs ES Taryboje, todėl šįkart pasiūlyta leisti keturiolikai ES šalių pradėti „glaudesnio bendradarbiavimo procedūrą“ šioje srityje. Ji taikoma tada, kai dalis ES šalių (bent trečdalis) norėtų tam tikroje srityje bendradarbiauti glaudžiau negu kitos ES. Tai pirmasis kartas ES istorijoje, kuomet pritaikyta ši procedūra. Teisės akto projekte, dėl kurio dar turės vienbalsiai sutarti jį rengiančios šalys, numatyta suteikti galimybę abiem sutuoktiniams bendru raštišku susitarimu pasirinkti kompetentingą

šalį, kurios teismas nagrinės skyrybų bylą, ir šalį, kurios teisė bus taikoma skyryboms. Siūloma, kad sutuoktiniai galėtų pasirinkti nagrinėti bylą šalyje, kurios pilietis yra vienas iš jų, kurioje buvo sudaryta santuoka arba kurioje jie gyveno pastaruosius trejus metus. Jei sutuoktiniai dėl to nesutaria, teisės aktas įpareigos nagrinėti skyrybų bylą tam tikroje šalyje (paprastai toje, kurioje sutuoktiniai pastaruosiu metu nuolat gyveno).

Po balsavimo dėl leidimo suteikimo (Pritarimo procedūra NLE/2010/0066) EP dar turės svarstyti patį reglamentą (Konsultavimosi procedūra CNS/2010/0067 arba įprasta teisėkūros procedūra)

Pasų saugumas

2004 m. Europos Parlamentas pritarė reglamentui, kuris leido sustiprinti pasų patikimumą sukuriant suvienodintas teisiškai privalomas saugumo žymas ES piliečių pasuose ir juose pateikiant biometrinius duomenis.

ES Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2252/2004 įsigaliojo 2005-01-18 (Konsultavimosi procedūra CNS/2004/0039)

Pagal 2009 m. EP patvirtintą reglamentą **vaikams**, keliau-

jantiems už Šengeno erdvės ribų, **turės būti išduodami pasai, tačiau juose neturės būti pirštų atspaudų**. Iki šiol daugelyje ES šalių vaikai iki 12 metų įrašomi tėvų pasuose. Pagal naująjį reglamentą tai turės pasikeisti – siekiant pažaboti prekybą vaikais, pasai turės būti išduodami ir vaikams iki 12 metų, kurie keliauja už Šengeno erdvės ribų.

Reglamentas (EB) Nr. 444/2009 įsigaliojo 2009-06-26, taikomas nuo 2012-06-26 (COD/2007/0216)

Ginklų gamyba ir prekyba

2007 m. Europos Parlamentas pritarė siūlymui visoje ES **leisti įsigyti šaunamuosius ginklus ne jaunesniems kaip 18 metų asmenims, griežčiau kontroliuoti ginklų gamybą ir prekybą, taip pat palengvinti teisėtų ginklų turėtojų padėti**. Standartizuotas Europos šaunamųjų ginklų leidimas leis jiems lengviau kirsti ES šalių sienas, taip pat pasitarnaus kovai su nelegaliais ginklais. Į šaunamojo ginklo apibrėžimą nuo šiol bus įtraukti ne tik patys ginklai, bet ir jų dalys bei šaudmenys, taip pat perdirbti ginklai. Kiekvienas naujai pagamintas ginklas turės būti pažymėtas, nurodant gamintojo vardą ar prekės ženklą, šalį ar gamy-

bos vietą, taip pat serijos numerį ir gamybos metus. Ginklų registracijos knygų įrašų saugojimo trukmė turės būti pratęsta iki mažiausiai 20 metų. Šalys turės naudoti kompiuterizuotą centrinę duomenų tvarkymo sistemą, kurioje kiekvienam šaunamajam ginklui bus priskiriamas unikalus identifikavimo numeris, nurodoma kiekvieno vėlesnio ginklo savininko pavardė ir adresas, taip pat kita informacija, kuri gali padėti ginklo paieškai.

Direktyva 2008/51/EB įsigaliojo 2008-07-28, taikoma nuo 2010-07-28 (COD/2006/0031)

Kova su automobilių vagystėmis

2005 m. EP patvirtino reglamentą, kuris **suteikė automobilius registruojančioms tarnyboms teisę naudotis Šengeno informacijos sistema (SIS), siekiant patikrinti, ar automobilis nebuvo pavogtas kitoje ES šalyje**. Privachios automobilių registravimo įstaigos prieitų prie šios duomenų bazės netiesiogiai - per atitinkamą valstybės instituciją. Toks poreikis iškilo,

nes panaikinus vidinių ES sienų kontrolę išaugo automobilių vagysčių skaičius ir neteisėtos prekybos jais apimtys.

Reglamentas (EB) Nr. 1160/2005 įsigaliojo 2005-08-11, taikomas nuo 2006-01-11 (COD/2003/0198)

